

назвав «дійсно органом комерційним». І нарешті, у січні 1923 р. Ленін стверджував, що споживча кооперація змінила свою природу на соціалістичну, формуючи «лад цивілізованих кооператорів»².

Підсумовуючи, зазначимо, що праця Магаль-Демидас Ю.І. та Федькова О.М. присвячена актуальній в теоретичному і практичному сенсі темі. В умовах трансформації економіки сучасної України вивчення вітчизняного досвіду розвитку соціальної активності населення важко переоцінити. Змістовне рецензоване монографічне дослідження, на нашу думку, стане в пригоді не лише науковцям, практикам кооперативного руху, а й усім, хто цікавиться вітчизняною історією.

Примітки

1. Туган-Барановський М.К. Основы политической экономики / М.К. Туган-Барановський. – СП(б), 1909. – С. 717.
2. Ленін В.І. Про кооперацію / В.І. Ленін // Повне зібрання творів. – К.: Політвидав України, 1974. – Т. 45. – С. 355.

Отримано 12.08.2014 р.

О. Григоренко

ТЕЛЯЧИЙ Ю. В. УКРАЇНЬСЬКА ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКА ІНТЕЛІГЕНЦІЯ В НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОМУ ВІДРОДЖЕННІ (1917–1921 рр.) : [МОНОГР.] / Ю. В. ТЕЛЯЧИЙ. – ТЕРНОПІЛЬ : ТЕРНО-ГРАФ, 2014. – 600 с.

Нещодавно побачила світ монографія вченого-історика Юрія Телячого «Українська літературно-мистецька інтелігенція в національно-культурному відродженні (1917–1921 рр.)». Її автор достатньо відомий в Україні дослідженнями культуротворчих, освітніх процесів періоду Української революції 1917–1921 рр. Науковим редактором монографії є засновник і керівник наукової школи сучасних дослідників інтелігенції в Україні Віктор Даниленко – член-кореспондент НАН України, доктор історичних наук, професор. Рецензентами виступили фахівці з історії України, авторитетні дослідники історії українського державотворчого процесу 1917–1921 рр.: доктори історичних наук, професори Олександр Завальнюк, Олександр Реєнт (член-кореспондент НАН України) та Юрій Терещенко.

Автор аргументовано доводить актуальність даної роботи, стверджуючи, що в умовах світової інтеграції та державного будівництва України на сучасному етапі суспільних реформ одним із найбільш важливих пріоритетів є підтримка розвитку національної культури на засадах історичних традицій українського народу і європейського та світового співтовариства.

У доленосний для України час, коли на чільне місце постають питання її майбутнього, проблеми історичної місії, місця та ролі інтелігенції в громадсько-політичному житті набувають принципово нового значення. Україна входить у третє тисячоліття як суверенна, цивілізована країна. Її «європейськість» визначається не лише географічним положенням, але й тими культурними надбаннями, які збагатили й примножують скарбницю світової культури. Сучасна інтелігенція, як провідна духовна верства вітчизняного суспільства, активно виступає за активізацію державотворчого процесу. Саме інтелігенція в концентрованому вигляді відображає минуле українського народу, історію української культури. Важливою і недостатньо вивченою в сучасній вітчизняній науці є історія Української революції 1917–1921 рр. Поступово відбувається процес становлення наукової школи її дослідників, у зв'язку з чим праця інтелігенції в різних галузях тогочасного суспільно-політичного, культурно-освітнього, наукового життя як суб'єкта вітчизняної історії набуває нового змісту. Українська революція 1917–1921 рр. – один із найбільш важливих, складних і драматичних періодів буття українського народу в ХХ ст., адже саме ця доба стала вершиною в розвитку національно-визвольної боротьби, відродження української нації та створення власної державності.

Необхідність дослідження ролі та місця української літературно-мистецької інтелігенції в національно-культурному відродженні 1917–1921 рр. зумовлена понад 70-літньою забороною об'єктивного вивчення цієї теми в радянській історіографії. Спеціальних досліджень даної проблеми немає і в доробку істориків діаспори. Творча інтелігенція виступила ініціатором та активним учасником культурних перетворень, виконавцем урядових рішень щодо розбудови національно-культурного життя не лише українців, а й усіх народів, що проживали в Україні. Завдяки патріотизму, творчим, самовідданим зусиллям інтелігенції в часи воєнного протистояння в Україні за надто короткий час – всього за неповних чотири роки – вдалося зробити небачений прорив щодо утвердження, збереження і розвитку національної культури, в т.ч. літератури та образотворчого мистецтва.

Актуальність даної монографічної роботи певною мірою спричиняється й тим, що для історичних досліджень радянського часу характерний занепад історико-біографічного напрямку, що характеризується ідеологічно-детермінованим суспільством. Культуру революційної доби творили відомі письменники, художники, літературні критики, мистецтвознавці, громадські діячі. Результатами своєї творчості вони залишили вагомий слід в національно-культурному відродженні, літературно-мистецькому житті України всього ХХ ст.

У 5 розділах монографії її автором вперше в історіографії висвітлено внесок представників літературно-мистецької інтелігенції в розвиток національно-культурного будівництва в 1917–1921 рр., проаналізовано історіографію та джерельну базу проблеми, що формувалися впродовж 1917–2014 рр., окреслено теоретико-методологічні засади дослідження,

виходячи з сучасних наукових тенденцій і підходів, простежено вплив Лютневої революції 1917 р. на становище і функціональне значення української літературно-мистецької інтелігенції, з'ясовано її роль у суспільному житті напередодні революційних подій 1917 р., в національно-визвольному русі за Тимчасового уряду, реконструйовано соціальний портрет українських літераторів і митців революційної доби. В роботі досліджено місце літературно-мистецької інтелігенції, політику українських урядів часів Центральної Ради, гетьманату Павла Скоропадського, Директорії УНР в загальному контексті національно-культурного відродження 1917–1921 рр., а також узагальнено форми організації та демонстрації діяльності української творчої інтелігенції крізь призму функціонування літературно-мистецьких установ та організацій, літературно-мистецької періодики, книговидавничої та виставкової роботи.

Ю. Телячий систематизував творчі здобутки української літературно-мистецької інтелігенції в галузях літератури та образотворчого мистецтва, зафіксував процес активізації вітчизняної літературно-мистецької критики впродовж досліджуваного періоду, реконструював загальну панораму ходу національно-культурного відродження, діяльності літературно-мистецької інтелігенції в регіональному вимірі, встановив підтримку культуротворчих ініціатив інтелігенції широкими колами громадськості в Україні. Автором доведена безпосередня участь українських літераторів і митців у процесах національно-культурного відродження та державного будівництва, встановлена їх інтеграція в європейську, світову культуру як на засадах національних традицій, так і передових новітніх течій.

У додатках вперше представлено повну бібліографію літературних творів революційної доби, вміщених у «Свободі» та «Літературно-науковому вістнику», описано низку мистецьких виставок того часу. Особливого схвалення заслуговує історіографічно-джерельна база роботи, список якої включає 2056 позицій. Значна кількість джерел вводиться до наукового обігу вперше.

Сподіваємося, що дана монографія сприятиме науково-теоретичному порівнянню й проведенню паралелей культуротворчої, зокрема – літературно-мистецької діяльності української інтелігенції в хронологічному, географічному, видовому контекстах, а також відтворенню й історичній реконструкції узагальненої панорами участі української літературно-мистецької інтелігенції в культуротворчих процесах революційної доби. Автор свідомий того, що діяльність української літературно-мистецької інтелігенції в контексті національно-культурного відродження 1917–1921 рр. – надто багатовимірне історичне явище, щоб на сторінках однієї книги висвітлити всі надзвичайно складні та суперечливі аспекти, котрі проявилися впродовж революційного часу. Очевидним також є й неможливість одномоментного розв'язання всіх дослідницьких проблем, що зосередилися навколо цієї теми впродовж майже столітнього часового виміру. Головним своїм завданням Юрій Телячий бачить відтворення узагальнюючої панорами культуротворчої діяльності української інтелігенції в часи

національно-культурного відродження України (1917–1921 рр.), визначного суспільного феномену ХХ ст.

У прагненні до об'єктивного критично-історичного відтворення культурного життя України в 1917–1921 рр. і визначення ролі та місця в цих процесах літературно-мистецької інтелігенції, автор свідомий того, що в силу різних чинників, поза увагою залишилися окремі аспекти національно-культурного будівництва революційної доби. В свою чергу, монографія відкриває поле для досліджень інших, не менш важливих сторінок діяльності української інтелігенції в галузі культури, освіти і науки.

Разом із тим, децю переважана фактологічним матеріалом доказова база дослідження. Наявність достатньо репрезентативного матеріалу з історії культуротворчої діяльності представників української інтелігенції за кордоном уможлиблювала виокремлення окремого структурного підрозділу.

Отримано 14.08.2014 р.